3.12.2020

Asia: VNS 3/2020 vp Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta Kohti hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa

Fingo kiittää mahdollisuudesta lausua ulkoasianvaliokunnalle **Valtioneuvoston selontekoon kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta Kohti hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa.**

Selonteko vahvistaa Marinin hallituksen sitoutumista kestävän kehityksen kansalliseen ja kansainväliseen edistämiseen sekä tunnistaa Suomen kipupisteet. On hyvä, että edelliseen toimintaohjelmaan määritellyt asianmukaiset politiikkaperiaatteet ovat edelleen mukana toimeenpano-ohjelmassa. Näin luodaan myös jatkuvuutta Suomen kestävän kehityksen politiikassa.

Toimeenpanon seuranta ja arviointi noudattaa hyväksi todettua nelivuotista sykliä, jossa mukana tärkeänä osana vaalivuonna toteutettava ulkopuolinen arviointi. Hyvä, että hallitus haluaa edetä kohti johdonmukaista ylivaalikautista kestävän kehityksen politiikkaa, ja että siihen kuuluvat Agenda2030-tiekartan valmistelu, selonteon laatiminen kehityspolitiikan ylivaalikautisista periaatteista, ilmastolaki sekä tiekartan laatiminen 0,7 ja 0,2 BKTL-osuuksiin pääsemiseksi. Suomella tulee olla selkeä suunnitelma siitä, miten se yltää näihin kansainvälisiin sitoumuksiinsa. Hyvä, että kehityspolitiikan ja -yhteistyön keskeiseksi päämääräksi on selonteon luonnoksessa selkeästi kirjattu äärimmäisen köyhyyden poistaminen ja eriarvoisuuden vähentäminen. Kaikkien toimintatapojen tulee aidosti edistää näitä tavoitteita, ja asetettujen kehitystavoitteiden koskea kaikkea julkisella kehitysrahoituksella tehtyä toimintaa. **Kestävää kehitystä ei kuitenkaan voida toteuttaa vain ulkopolitiikan hallinnonalalla vaan siihen tarvitaan kaikki eri hallinnon sektorit täysimääräisesti mukaan.** Hyvä lisäys kansalliseen arkkitehtuuriin on ilmastopoliittisen pyöreän pöydän perustaminen. On kuitenkin tärkeää kiinnittää huomiota eri toimikuntien ja muiden yhteistyömuotojen keskinäiseen yhteyteen, johdonmukaisuuteen ja päällekkäisyyksien välttämiseen sekä tiedostaa Polku2030-selvityksen tulokset, että **kestävä kehitys on vielä melko kevyesti integroitu julkishallinnon arkeen ja että kestävän kehityksen edistämiseen on toistaiseksi kohdennettu vain hyvin rajallisesti resursseja.**

Kestävän kehityksen tavoitteiden edistäminen ei kuitenkaan kosketa vain hallintoa, vaan yhteiskunnan kaikkia sektoreita, jotka tuleekin osallistaa laajalti mukaan.

Myönteistä selonteon luonnoksessa on myös esimerkiksi Verotus ja kehitys -toimeenpano-ohjelma, selvityksen tekeminen yritysvastuulaista, julkisten hankintojen strategian valmistelu, kestävän kehityksen budjetoinnin kehittäminen ja hyödyntäminen ohjaavana työkaluna, valtioneuvoston suunnittelu-, budjetointi ja raportointiprosessien keskinäisen synergian ja johdonmukaisuuden lisääminen suhteessa taloudellisen, ekologisen ja sosiaalisen kestävyyden samanaikaiseen edistämiseen sekä kansalaisjärjestöjen merkityksen huomioiminen monissa kohdissa ja tavoite vahvistaa kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyötä ja kasvattaa niille annettua tukea.

Hallitus on sitoutunut vahvistamaan julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyyttä johdonmukaisesti niin, että ei ajauduta kestämättömän velkaantumisen uralle, joka pakottaisi tulevaisuudessa menojen leikkauksiin tai verojen korottamiseen. Hallitus kiinnittää erityistä huomiota päätösten vaikutuksiin pitkällä aikavälillä. **Perinteisten taloudellisten mittarien tukena ja rinnalla päätöksenteon valmistelun tukena hyödynnetään mittareita, jotka kuvaavat taloudellista, ekologista ja sosiaalista hyvinvointia.**

Kansainväliset ja kansalliset kestävän kehityksen indikaattorit tarjoavat hyvän pohjan tällaisen mittariston kehittämiseen. Pelkkä kehityksen seuranta eri mittareiden valossa ei kuitenkaan riitä, vaan mittareilla on tärkeä rooli myös poliittisten prioriteettien tunnistamisessa, toimintastrategioiden valinnassa sekä päätöksenteon kehittämisessä. Kestävän hyvinvoinnin mittariston luominen ja käytön systematisointi vaatii resursseja ja kunnianhimoa. Toivomme, että monipuolisten mittareiden hyödyntämisen ohella hallitus näkee kestävän hyvinvoinnin mittariston kehittämisen ja käytön systematisoinnin osana kestävän kehityksen toimeenpanoa ja edistää mittareiden kehitystä ja käyttöä myös EU-tasolla ja kansainvälisesti. Suomen tulee pyrkiä siihen, että keskeisille hyvinvoinnin ja kestävyyden indikaattoreille määritellään tavoitetasot ja saatua tietoa käytetään kaikilla hallinnonaloilla ja kaikissa vaiheissa suunnittelusta seurantaan.

Selonteossa on hyvin huomioitu myös se, että **globaalit kansalaistaidot ovat tulevaisuuden kansalaistaitoja, joita tarvitaan myös kaikessa elämässä ml. työelämässä.** Kestävän kehityksen edistäminen vaikuttaa osaltaan työelämän murrokseen ja siihen liittyviä oppimisen mahdollisuuksia on tärkeää tarjota myös aikuisväestölle. Ilman riittävää ja laadullista tietoa ja kannustusta emme saa kaikkia mukaan kestävän kehityksen edistämiseen.

Selonteko jättää kuitenkin huomioimatta seuraavat seikat:

Tavoite 1: Ei köyhyyttä

Köyhyyttä vähennetään myös johdonmukaisuudella, jonka tulee ohjata Suomen kansallista päätöksentekoa sekä kannanottoja EU:ssa. Mm. ilmastopoliittisia päätöksiä tehdessä on arvioitava niiden vaikutus köyhimpien ihmisten elämään.

Tavoite 13: Ilmastotekoja

Ilmastorahoitusta myöntävissä OECD:n jäsenvaltioissa kehitysyhteistyön instrumentit ovat vakiintuneet keskeisimmäksi keinoksi kanavoida ilmastorahoitusta kehittyviin maihin. Suomessa ilmastorahoitus on määritelmällisesti osa kehitysyhteistyötä. **Ilmastorahoitus tulee kuitenkin selkeästi erottaa muista kehitysyhteistyövaroista, jotta ilmastorahoituksen kasvattaminen ei syö varoja muulta köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentämiseen tähtäävältä kehitysyhteistyöltä.** llmastorahoituksen kanavoinnissa on siirrytty lahjamuotoisesta tuesta kohti yksityisen sektorin markkinainstrumentteja. Lahjamuotoisen rahoituksen tarve on voimistunut COVID-19 pandemian myötä etenkin kaikkein köyhimmissä maissa ja hauraimmilla alueilla.

Suomen ilmastolain uudistuksen myötä ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmään tulisi sisällyttää lyhyen ja keskipitkän aikavälin määrälliset ja laadulliset tavoitteet kansainväliselle ilmastorahoitukselle. Kansainvälisen ilmastorahoituksen seurantajärjestelmää tulisi vahvistaa ja ilmastorahoituksen raportoinnin tulisi kytkeytyä osaksi Suomen keskeistä kansallista

ilmastoraportointia (ml. ilmastovuosikertomus). Osana uutta suunnittelujärjestelmää ilmastorahoituksen vaikutuksia, myös ihmisoikeusnäkökulmasta, tulee arvioida pohjautuen parhaisiin kansainvälisiin käytäntöihin.

Tiukan hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen edellyttää päästövähennystoimien nopeuttamista ja metsien hiilinielujen vahvistamista. Suomen hiilineutraaliuden arviointiin sisällytetään kaikki päästöt ja nielut, mukaan lukien kulutuksen päästöt ja kansainvälinen liikenne. **Suomi vaikuttaa aktiivisesti EU:n päästökauppajärjestelmän kehittämiseen siten, että päästöoikeuksien hinta nousee ja ohjaa tehokkaasti ja nopeasti päästöjen vähentämiseen.** Suomen ja EU:n yhteistyö kansainvälisten hiilimarkkinoiden kehittämiseksi noudattaa tiukkoja vastuuvelvollisuuksia sekä ympäristötavoitteita.

Suomi edistää kansainvälisissä ilmastoneuvotteluissa 1,5 asteen edellyttämiä tavoitteita ja toimia sekä ilmastonmuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista kaikilla ulko- ja turvallisuuspolitiikan sektoreilla, mukaan lukien kauppa- ja kehityspolitiikassa. Suomen ulkopolitiikan kärkenä on sukupuolten tasa-arvon parantaminen, joten **Suomi edistää tasa-arvoa myös ilmastopolitiikassaan ja siihen liittyvässä kansainvälisessä yhteistyössään.**

Suomi tukee ilmastonmuutoksen hillitsemistä ja siihen sopeutumista lisäksi kansalaisjärjestöjen, monenkeskisten järjestöjen sekä yksityisen ja julkisen sektorin investointien kautta.

Tärkeää on, että suomalaisten kulutuksen globaaleja vaikutuksia selvitetään. SYKE on arvioinut suomalaisten hiilijalanjäljen olevan n. 33% nykyarvioita suurempi, jos huomioidaan Suomessa kulutettujen, Suomen maantieteellisten rajojen ulkopuolella tuotettujen tuotteiden valmistuksessa ja kuljetuksessa syntyneet päästöt. Toisin sanoen jos suomalaisten kuluttamien tuotteiden päästöt koko tuotantoketjun varrelta huomioitaisiin päästölaskelmiin, Suomi on todella kaukana 2035-tavoitteensa saavuttamisesta.

Tavoite 17: Yhteistyö ja kumppanuus

Suomen globaalin vastuun kantamisesta tulee käsitellä kokonaisvaltaisemmin kuin vain kehityspolitiikan näkökulmasta. Ulko- ja turvallisuuspolitiikan, taloudellisten ulkosuhteiden ja kauppapolitiikan lisäksi monilla muilla politiikan lohkoilla on globaaleja ulottuvuuksia. Nämä tulee näkyä myös kestävän kehityksen seurantamittareissa.

EU:ssa, OECD:ssa ja YK:ssa Suomi toimii aktiivisesti aggressiivisen verosuunnittelun, veronkierron ja haitallisen verokilpailun hillitsemiseksi. Suomi toimii aktiivisesti myös EU:n veroparatiisilistan kehittämisessä ja EU:ssa otetaan käyttöön maakohtainen raportointi.

Lisäysesitys: Suomi tukee erityisesti YK:n roolin vahvistamista kansainvälisessä verotusta koskevassa yhteistyössä ja sen alaisia hallitustenvälisiä neuvotteluita, jotta kaikilla mailla on mahdollisuus osallistua verojärjestelmän uudistamiseen. (17.1)

Nykytilanteessa globaalista veropolitiikasta neuvotellaan OECD:n hallinnoimassa ”Inclusive Framework” verkostossa, mihin nimestään huolimatta kuuluu pääasiassa kehittyneitä teollisuusmaita. Kansainvälisten arvioiden mukaan Afrikan manner menettää vuosittain yli 50 miljardia euroa laittomina rahavirtoina.

Vuodesta 2016 lähtien osa Suomen kehitysyhteistyöstä on ollut kehityspoliittisia finanssisijoituksia.

Jotta myös ne tukevat kestävää kehitystä, tulee niiden noudattaa kehitysyhteistyön periaatteita.

Lisäysesitys: Hallitus varmistaa, että samat kehityspolitiikan tavoitteet sekä tuloksellisen toiminnan pelisäännöt – avoimuus, tilivelvollisuus ja ihmisoikeusperustaisuus – koskevat kaikkia, myös yksityisen sektorin toimijoita. Hallitus tiedottaa julkisella rahalla tehtyjen sijoitusten kehitysvaikutuksista ja niitä ohjaavista kriteereistä.

Kehitysyhteistyövaroilla toimivilta suomalaisilta kansalaisjärjestöiltä edellytetään tarkkaa tulos- ja talousraportointia sekä säännöllisiä ulkopuolisia, riippumattomia arviointeja toimintaa koskien. Kehitysyhteistyöhankkeita ja -ohjelmia seurataan kaikissa vaiheissa. Edunsaajien yhdenvertaisuus edellyttää, että myös verovaroin tuettavia suomalaisia yksityisen sektorin toimijoita ja muita toimijoita valvotaan samoin kriteerein. Nykytilanteessa kehityspoliittisiin finanssisijoituksiin liittyviä kriteereitä ei ole julkaistu, ja ulkoministeriön verkkosivuilla todetaan ainoastaan, että vaikka kehityspoliittisia finanssisijoituksia ohjaavat osittain samat periaatteet kuin lahjamuotoista kehitysapua, tuotto- ja palaumaodotteesta johtuvia erojakin on.

Selonteossa ei ole mainintaa alatavoitteisiin 17.8. (tutkimus-, teknologia- ja innovaatiovalmiuksien kehittäminen vähinten kehittyneille maille) ja 17.9. (tarjota kehitysmaille tukea kansallisten kestävän kehityksen suunnitelmien toteuttamiseksi), vaikka ne ovat Suomen kestävän kehityksen globaalin vastuun kannon kannalta keskeisiä tavoitteita.

Lisäysesitys: Suomi lisää osallistumistaan BKT:lle rinnakkaisten, kestävän hyvinvoinnin mittareiden kansainväliseen kehittämiseen sekä tukeaan kehittyvien maiden osallistumiselle ja tilastointivalmiuksien vahvistamiseksi, jotta niiden on mahdollista kerätä laadukasta, ajantasaista, luotettavaa ja kansallisesti relevanttia eriytettyä (sukupuoli, ikä, rodun, etnisyys, tulot jne.) tietoa. (17.18) (17.19).

Lisätietoja. Rilli Lappalainen, johtaja, kestävä kehitys (rilli.lappalainen@fingo.fi, puh. 050-5613456).